36

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

SISTENS

EXPLANATIONEM

ADFECTVS MANIACI LEVIORIS RARISSIMO SENSVVM QVORVNDAM AVGMENTO STIPATI

QVAM

FAVENTE SVMMO NVMINE

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA

PRÆSIDE

DN. FRIDERICO HOFFMANNO

ACADEMIÆ ET ORDINIS MEDICORVM SENIORE

PRO LICENTIA

SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS AC PRIVILEGIIS MORE MAIORVM RITE CAPESSENDIS

Ad d. Aug. Anni MDCCXXXIV.

PVBLICE DEFENDET

AVCTOR

IOHANNES CONRADVS FISCHER

PILLAVIA PRVSSVS.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ

TYPIS IOHANNIS CHRISTIANI HILLIGERI, ACAD. TYPOR.

PRÆFAMEN.

ARctiſſimum animam rationalem, & corpus organico-mechanicum intercedere vinculum, atque commercium, ex mutua determinata tamen actione & reactione evidentiſſime colligere licet; Quotidiana enim quemcunque convincit experientia, animam, (liberam tamen ab anxiis curis & nocivis ac turbulentis adfectibus) durante ſana ac integra corporis conſtitutione, integritate itidem & amica frui quiete; Noxia e contrario ſuperveniente mutatione in corpore, eandem, quam primum domicilii labem ex motuum irregularitate percipit, in tranquillitate illico turbari. Idem corpori, quotieſcunque anima curis

premitur, aut meditationibus profundioribus, & adſectibus gravioribus indulget, accidere, certiſſimum eſt. Anima res externas, earumque in primis figuram, magnitudinem, & motum, organorum miniſterio, ſpecifico motu ab obiectis impreſſas cognoſcit & diverſas ſibi deinceps de iisdem format ideas, quæ organis ſenſoriis integris, juncta inſimul regulari & ſufficienti animæ attentione, rebus ipſis conformes exiſtunt; organis vero læſis, difformes deprehenduntur. Prius quotidie, poſterius vero quandoque præ primis in deliriis, in quibus ob inordinatum, & non raro impetuoſum fibrarum cerebri motum ſimulacra rerum menti confuſe offeruntur, obſervamus. Simile in ſubiuncti caſus hiſtoria exemplum ob phœnomena quædam rariſſimum, occurrit; quare idem ſpeciminis inauguralis loco explanare decrevimus. Faxit Deus T. O. Terque M. ut conamina hæc ex voto ſuccedant, atque in ſui gloriam & proximi emolumentum dirigantur.

CASVS.

VIr honeſtus XLIV. annorum temperamenti cholerici prædominantis, ſiccioris, gracilis & ſenſibilioris habitus, meditationibus profundioribus atque ſtudiis præſertim nocturnis nimium

mium indulgens, & ſub parciori potulentorum adſumtione, herbæ nicotianæ fumo intemperanter uſus, ob illatam iniuriam iracundia valde excandeſcebat, & durante hoc impetuoſo mentis motu vinum aduſtum largiori quantitate hauſit. Noctem inſequentem tranſegit inſomnem, & redeunte tempore matutino ſurgens, abſurda inſuetis geſtibus proferebat, & paulo poſt furore correptus feneſtras baculo percutiendo effregit, atque obviam primo ancillam ſine cauſa verberibus excepit. In cubiculum a coniuge ſervorum miniſterio reductus, ob continuum delirium, maniaco per omnia ſimile cuſtodiri debuit, ne ſeſe e feneſtris præcipitem daret, aut hinc inde diſcurrens alios læderet. Nulla febris, nec ulla mali hypochondriaci latitantis ſuſpicio aderat, nunquam hæmorrhoidum fluxum aut molimina ad eundem eſt expertus, alvus præſente paroxyſmo furibundo obſtructa, appetitus bonus, pulſus durus atque tenſivus, urina pauca ac tenuis & interdum rubicunda paululum cum ſedimento micante eiusdem, ſed ſaturatioris coloris. Poſt aliquot dierum decurſum ſine pharmacorum ope delirium maxima ex parte diſceſſit, remanente tamen ſenſibili admodum viſu & auditu, adeo, ut patiens neque corpora lucida, fortius illuminata & coloribus eminentioribus, ut rubro, flavo, albo, &c. prædita, adſpicere, neque ſonum paululum validiorem v. g. campanarum, cantantium, cum calcaribus & ocreis euntium ſine dolore capitis, & cerebri, ut ajebat, concuſſione, & delirii nondum penitus conſopiti, reſuſcitatione & exacerbatione perferre poſſet. Hanc ob cauſam etiam in loco ab hominum ſtrepitu remoto

moto & paululum tenebricoſo degere cogebatur. Conjux & amici medici cujusdam conſilium implorabant. Hic veram cauſam & morbi indolem ignorans, delirium ab atra bile & viſcidis ac craſſis humoribus in primis viis & ſanguine collectis deducebat, ideoque calida, acria, amara, volatilia, purgantia & ſudorifera fortiora exhibendo, ad deteriora augmenta perduxit. Quandoquidem ſomnus antea paucus & turbulentus poſt memoratorum uſum penitus fugatus eſt, ita, ut æger intra quatriduum vix quinque horas ſomno frueretur; Ideæ phantaſticæ frequentius & cum majori iterum furore redibant, atque ſymptomatibus recenſitis, notabili & rariſſimo ſane exemplo, exorbitans guſtus, & olfactus ſenſibilitas jungebatur, adeo, ut odoratiora & volatilia, nec non acria, aromatica & ſalſa absque dolore in organo ſenſorio & ſuperius memorata perturbatione mentis non admitteret. Quare cum hæc ſymptomata ultra menſem duraſſent, nec ulla ſub hac medela recuperationis ſpes micaret, miſſo medicaſtro alium conſuluerunt medicum, qui exploratis neceſſariis circumſtantiis, recte malum primario ſpaſmodicum & eſſentiale judicans a nimia membranarum cerebri nervos inveſtientium aliarumque ſiccitate & ſtrictura, nec non ab acrimonia bilioſa, & ſeri gelatinoſi defectu derivandum cenſuit, atque indicationibus rite formatis ſatis facturus, balnea & pediluvia ex emollientibus parata adhibuit, & aliquando ſpongiam decocto emolliente madefactam, denuoque expreſſione paululum ſiccatam, capiti in loco conjunctionis ſuturæ coronalis & ſagittalis imponendam & clyſteres emollientes per intervalla

valla injiciendos curavit. Interne præſcripſit & ſecundum ordinem exhiberi juſſit juſcula avenacea tenuiora cum pauco C. C. & rad. ſcorz. nec non flor. chamomil. ſimplicis cocta, addito pauxillo olei amygd. dulc. expreſſ: it. emulſiones ex aquis deſtillatis lactucæ, anagall. ceraſorum nigr. endiviæ &c. cum ſeminibus quatuor frigid. maj. amygd. dulc. & pauca papaveris albi quantitate; Potiunculas ex aquis memoratis & pulveribus temperantibus & nitroſis, ſpiritum nitri dulcificatum, pulveres præcipitantes cinnabarinos & nitroſos cum minori ſperm. cet. portione quandoque mixtos, & loco potus ordinarii vel ſerum lactis citratum, vel decoctum hordei cum rad. graminis &c. Statim quoque in principio ſuſceptæ medicationis V. Sect. in pede inſtituta, & libra ſemis ſanguinis educta, eademque denuo poſt menſem repetita fuit. Hiſce & juncta conformi Diæta, medicus poſterior malum intra paucos dies paululum minuit, & tandem poſt novem hebdomades penitus profligavit.

§. I.

VAria mentis impedimenta ſeu deliria in praxi obvia, & ſpecifico charactere diſtincta, in Medicorum ſcholis explicantur, quæ vulgo ad duo genera primaria reducta vel Acuta Phrenitica, vel Chronica Melancholico maniaca audiunt. Priora mittimus in præſenti aliisque pertractanda relinquimus; Ex poſterioribus vero maniam occaſione caſus præmiſſi, niſi quoad omnes, quoad unicam & præcipuam

cipuam tamen ſpeciem, eo, quo fieri poterit, ordine, perluſtrabimus.

§. II,

Mania Græcis itidem Μανία (a μαίνομαι, furo, inſanio) Latinis furor vel rabies dicta delirium denotat chronicum ſine febre, cum inſueta audacia, furore & quarumvis fere actionum animalium perturbatione coniunctum.

§. III.

Maxima ex parte cum Melancholia convenit, niſi quod poſterior furoris & audaciæ loco, mœrore triſtitia ac timore ſtipata obſervetur. Recte hinc celeberrimus WEDELIVS dixiſſe videtur: *Conveniunt inter ſe Melancholici & Maniaci in genere, quod delirent utrique, idque ſine febre, quod commutentur ſæpe invicem, mutato ſanguinis & ſpirituum ſtatu: In ſe vero conſideratis, re vera in mania inverſam videas Melancholiam & contra. Vid. in Path. ſpec. Cap. VII. confer. quoque in Path. generali Sect. III. Cap. IX. pag. 600. nec non* PAVLVS ÆGINETTA *de re Medica Lib. III. Cap. III. &c.*

§. IV.

Adfectus Melancholici & Maniaci frequentius quidem vere & autumno ſubiecta diſpoſita invadunt, aut paululum ad tempus conſopiti leviori data occaſione revertuntur ac priſtinam ludunt fabulam: Prius HIPPOCR. *Aphoriſm. XX. Lib. III. Etenim vere inſaniæ, Melancholiæ &c & Aphor. XIV. Lib. III. Sin autem fuerit Aquilonius & pluviarum expers autumnus, his quidem qui natura ſunt humidiores & mulieribus opportunus. Ceteris ophtalmiæ accidunt ſiccæ & febres acutæ & diuturnæ, nonnullis etiam Melancholiæ.* Poſterius ARETÆVS *Libro de cauſis & ſignis morborum diuturn. Cap. VI.* ſequentibus

bus confirmat: *Nonnullos, qui penitus ſoluti morbo* (furore maniaco videlicet) *videbantur, veris tempus, aut error in victu, aut ira caſu proritata, denuo ad furorem revocavit.*

§. V.

Verum enim vero ex hiſce nequaquam abſolute concludendum erit, reliqua anni tempora plane exemta eſſe. Frequenti enim comprobatur experientia, tempora alia præſertim calidiora, æque commode imo commodius quandoque & facilius quam priora, delirii maniaci & melancholici cauſas gignere, fovere & reſuſcitare, atque plurimos maniacos redeunte majori dierum canicularium æſtu paroxyſmi antea ſilentis recurſum aut exacerbationem experiri.

§. VI.

Superveniente adfectione maniaca continuum nunc remiſſius, nunc fortius adeſt delirium ſine febre. In perpetua laborantes conſtituti ſunt actione & circa unum plerumque objectum occupati multas noctes & dies inſomnes ſine apparente & ſenſibili virium dejectione tranſigunt. Famem, frigus, & moleſtias qualcunque absque notabili noxa perferunt, inſigni gaudent robore, violento motu corpus exercent, perſæpe vincula rumpunt, & carceres effringunt. Ideæ animo conceptæ feroces & irregulares ſunt, hinc audaces, elati, ſuperbi & arrogantes obſervantur, atque ſæpiſſime magnos ſeſe reges, principes & heroes fingunt, & nil niſi altum ſpirant. Nullus timor, nulla triſtitia adeſt, atque de nulla re convenienter ſolliciti, protervi, temerarii, & impudici deprehenduntur, adeo ut veſtibus dejectis vel dilaceratis nudi incedant, vel neglecta debita cuſtodia

hinc inde in plateis diſcurrant. Fortiter accenſis furoris ſtimulis tanta excandeſcunt iracundia, ut clament, minentur, & præſentes quoscunque imo parentes, conjuges & familiares conviciis proſcindant, ſtragula commaculent, atque dilacerent, vel obvios verberibus impetant, aut incautos & invalidos plane quandoque enecent. Furore paululum remittente, vel pertinaciter ſilent, vel cantu, riſu, & incongrua garrulitate tempus peragunt, atque interdum ſanitati reſtituti videntur. Nunquam tamen iis perfecte fidendum eſt; Subdoli enim & inſidioſi ſunt, atque data occaſione & libertate (licet vincula quandoque lacrymis & blanditiis avertere ſtudeant) in priſtinum relabuntur furorem & incautos lædunt. Sic referente WEDELIO *Pathol. gen. ſect. 3. cap. 9. Maniacus quidam abblandiens commenſalibus ſuis ipſum viſitantibus, gladium, bona verba & geſtus præ ſe ferens, ab uno horum impetrabat, mox vero eodem omnes ex hypocauſto fugabat. Et alius ſimulans, ſe optime habere, conjugi perſuaſæ ipſum ſanum eſſe, præprimis cum eandem ad preces fundendas hortaretur, atque ultimis menſibus gravidæ, noctu fauces præſcidit.* Symptomata adeo quandoque intenduntur, & invicem miſcentur, ut falſo ab ignaris pro veris energumenis habeantur; Non raro quoque œſtro venereo correpti, coitum, ſi conceditur, frequenter celebrant, & agitatis longius fæminis ſemen vel non omnino vel tarde emittunt. Truci & torvo ſunt aſpectu, facies præſertim in furore rubicunda & ſanorum ſimilis eſt, corpus ad contactum calet, pulſus magnus & celer, interdum ſerrinus & tardus, urina nunc pallida, nunc rubicunda, & bilioſa; appetitus plerumque viget, & inſignis non raro jungitur voracitas. A

pur-

purgantibus & emeticis fortioribus vix moventur. Memoria non facile læditur; actionum enim recuperata ſanitate conſcii ſunt &c. conf. LOMMIVS *in obſervat. medic. p. 65.* WEDEL. *in Pathol. gen. & ſpec.* SENNERTVS *in Inſtitut.* & multi alii in ſcriptis ſuis pathol. practicis.

§. VII.

Varias Mania ſubit differentias, generalius tamen eandem reſpectu ſubjecti & cauſæ diſtinguere ſufficit in eſſentialem & conſenſualem, eamque vel hypochondriacam vel hyſtericam. Prior ab eſſentiali cerebri & meningum labe; poſterior vero a ſpaſticis conſtrictionibus uteri, meſenterii, aliarumque partium infimi ventris, & inde ortis ſanguinis congeſtionibus verſus caput dependet, & ſpecificis quibusdam ſtipatur ſymptomatibus, quæ mali hypochondriaci & hyſterici præſentiam magis minusve manifeſtant. Duplici huic ſpeciei jungitur vulgo Dæmoniaca ſive ab incantatione ſive obſeſſione, ut multi arbitrantur, producta; Verum quid de hac ſentiendum ſit, in præſenti non diſquiremus, ſed eſſentialis ſolummodo naturam inveſtigabimus.

§. VIII.

Diſcernenda eſt Mania a Melancholia. Nam licet inter adfectus hoſce haud levis attendatur ſimilitudo, adeo ut alter alterum multum illuſtret, notabile nihilo ſecius utrumque intercedit diſcrimen. In Melancholia enim ſtatum quoad plurima ſymptomata inverſum, & contrarium conſpicere licet. Adfecti videlicet lætantium conſortia fugiendo, ſolitudinem quærunt, perſæpe in lachrymas & ſuſpiria erumpunt, nullis delectantur jocis, triſtes ſunt ſine cauſa, conſtanter va-

no torquentur metu, & nulla audacia aut animus alios læ-dendi adeſt. Conceptis ideis phantaſticis fixius inhærent, nec ullis ab iisdem abſtrahuntur perſuaſionibus. Quidam circa res nonnullas ſolummodo delirant, de reliquis vero recte ratiocinantur, teſte ARETÆO *Lib. 1. de cauſ. & ſign. morbor. cap. VII. Plerumque in Melancholia in una aliqua re eſt lapſus, conſtante in reliquis judicio.* Sic referente TRALLIANO *Lib. I. cap. 17. Mulier melancholica medium manus ſuæ digitum fortiter conſtrictum ſervans totum orbem eodam ſeſe geſtare credebat. Alius* apud BORELLVM *Cent. 1. obſ.* 37. *ſe ſpiritnm ſanctum profitebatur.* Alius referente QVERCETANO *Tom. II. p. 209. naſum urnæ magnitudine ſe-ſe habere autumabat.* Sunt quoque qui ſeſe a latronibus continuo circumveniri, & ſpoliari, aut a ſerpente exedi ad-ſeverant, & ſic porro. *Nihil enim* juxta SENNERTVM *Inſtit. Lib. II. P. 3. Sect. I. Cap. 7. tam ineptum & abſurdum ſomniantibus occurrere poteſt, quod non melancholici imagi-nentur, & verum eſſe opinentur, vereque dicitur, deliria vigilantium eſſe ſomnia.* Appetitus plerumque proſtratus obſervatur, rarius tamen voracitas adeſt; Inſomnia terrifi-ca, ſomnus turbulentus; facies plerumque pallet, & auſte-ra, triſtis, & moroſa eſt, oculi ſunt excavati, fixati, & re-tracti; habitus corporis ſiccus, ſqualidus & hirſutus, rariſſi-me mollis & pinguis; pulſus parvus, rarus, ſubdurus & tar-dus, urina copioſa, nunc tenuis, nunc craſſa ac livida & ſanguis e vena miſſus craſſior & nigricantis coloris. Malo aucto augentur ſymptomata, adeo ut de vita æterna deſpe-rantes, præ ſummo angore hinc inde currant, hominem quemcunque amicos, parentes, conjuges fugiant, & perſæpe vio-

violentas ſibi inferant manus, aut in furorem rapti ex melancholicis reddantur maniaci, &c.

§. IX.

Non confundenda quoque erit cum phrenitide, paraphrenitide, hydrophobia, lycanthropia, cynanthropia, chorea S. Viti, tarantiſmo & amentia. In phreniticis & paraphreniticis febris acuta adeſt, quæ cum delirio ceu ſymptomate ultra diem decimum quartum non protrahitur conf. COEL. AVREL. *Lib. 1. C. 3.* CELSVS *Lib. III. Cap. 18.* Cynanthropia ſeu rabie canina correpti itidem febre acuta & maligna a virulento & cauſtico per morſum canis rabidi communicato miaſmate accenſa laborant, & ob anginam ſeu junctam colli inflammationem nec ſolida nec fluida per œſophagum in ventriculi cavitatem detrudere valent, ideoque ſeptimo plerumque die, niſi cito adferatur medela, extinguuntur. Ab hac parum vel nihil fere differt Hydrophobia & Lycanthropia, niſi quod priori adfecti aquas fugiant, & quævis liquida, licet ingenti ſiti premantur, ob inſequentem liquidi ingeſti per nares regurgitationem adſumere renuant; Poſteriori vero laborantes ob memoratam cauſam aquam non ſolum averſentur, ſed luporum quoque ululatus imitentur, conf. JOSEPH de AROMATAR. *Tract. de rabie contagioſa.* PAVL ÆGINETTA *L. III. C. 16.* MARCELL. DONAT. *hiſtor. med. mirab. Lib. VI. Cap. 1.* Occurrit quidem peculiaris lycanthropiæ chronicæ ſpecies, quæ ultra dies XL. durat. Hac correpti, in lupos ſeſe transformatos autumant, & ideo hinc inde currentes plerumque noctu circa defunctorum monumenta oberrant, atque luporum ululatus & mores ſtulta imitatione exprimere conantur. CÆL. RHODIGIN.

DIGIN. *Lib. XXVII. Cap. 12.* Verum hæc, circumſtantiis paulo accuratius penſitatis, diſtinctam Melancholiæ ſpeciem exhibet ſine febre nequaquam ut vera lycanthropia a rabidi lupi morſu, ſed potius ab aliis & ordinariis melancholiæ cauſis phantaſiæ depravationem inferentibus derivandam. Olim quidem Phyſici ac Medici quidam aliique crediderunt, veram Diaboli ope contingere hominis metamorphoſin temporariam in lupum & transformatos ejusmodi Bär-Wölffe nuncuparunt. Sic VIRGIL. *in Eclog.*

His ego ſæpe lupum fieri & ſe condere ſylvis
Mærim, ſæpe animas imis excire ſepulchris
Atque ſatas alio vidi traducere meſſes.

Evolvi quoque & conferri hac de re poſſunt OLAVS MAGNVS *in Hiſtor. Gent. ſeptentr. Cap. 18.* NICOL. REMIG. *Lib. II. Dæmonolatr.* &c. Recentiores contra rationibus firmioribus & experientia convicti fidem ulteriorem fabulis hiſce denegantes, rectius hanc lycanthropiam melancholiæ ſpeciem ſtatuunt, eandemque a depravata ſolummodo imaginatione deducendam eſſe, arbitrantur. Conf. WIERVS *de præſtig Dæmon. Lib. III.* CAMERARIVS *Medit. hiſtor. Cent. I. cap. 72.* In chorea S. Viti & Tarantismo ceu adfectibus ſymbolicis ingens inſolitum & inſanum ſaltandi deſiderium obſervatur, quod in priori involuntarium plerumque ab inſania, & peculiari partium convulſione; in poſteriori vero ab ictu, & per hunc communicato ſpecifico, ſubtiliſſimo & acerrimo tarantulæ Apuliæ aranei veneno membranis & nervis inhærente oritur vid. BAGLIV. *in Tract. de Tarantulis.* FERDINAND EPIPH. *in Hiſtor. de Tarant.* KIRCH. *in Muſurg. & arte magnetica* aliique. Amentia denique ſummum

ſtoli-

ſtoliditatis gradum conſtituit, nulla febris adeſt, & adfecti cerebro plane carere videntur, uti de hiſce & antecedentibus plura hinc inde in Medicorum Libris legi poſſunt.

§. X.

Ex hactenus dictis atque debite cum caſu præmiſſo collatis luculentiſſime cognoſcere licet, morbum deſcriptum, leviorem; ob notabile tamen ſenſuum augmentum, rariſſimam Maniæ ſpeciem nuncupandum eſſe. Quare propoſiti memores ulteriorem ejusdem evolutionem omiſſis reliquis nunc aggrediemur, & explanata prius ætiologia, curationem deinceps quoque trademus.

§. XI.

Anima in omni ideoque in præſenti quoque delirii maniaci ſpecie, non directe & per ſe, ſed improprie ſaltem per accidens, & indirecte, læditur. Illa enim ceu ens ſimplex, & mera juxta CARTESIVM ſubſtantia cogitans nullas patitur mutationes phyſicas, atque teſtante SENNERTO *Inſtit. Med. Lib. I. cap. 3. nec lædi nec labefactari poteſt ſed eadem ſemper invariata, quam diu vivit animal, manet, & easdem operationes edit, modo habeat eadem inſtrumenta* &c. Cunctæ igitur mutationes, quæ ipſi ob arctiſſimam cum corpore unionem quandoque accidere videntur, ſolummodo a corporis labe, & turbato motuum æquilibrio deducendæ erunt.

§. XII.

Haud raro quidem accidit, ut anima adfectibus vehementioribus diutius indulgens, & peculiaribus quibusdam ideis paulo profundius atque fixius intenta, non ſolum primam & præcipuam delirii cauſam ſubminiſtret, ſed eandem quoque ſatis diu ſubinde ſoveat; Ex hiſce tamen nequaquam colli-

colligendum eſt, animam mutationibus phyſicis obnoxiam, & proximam delirii cauſam in ipſa quærendam eſſe. Nam licet cauſæ occaſionales frequenter ipſi menti ſeu animæ inhæreant, proximam tamen nunquam in ea, ſed ſemper in corpore latere, deprehendimus. Anima enim utitur inſtrumentis corporeis in cognoſcendo, & judicando, hinc illis, læſis, læduntur quoque actiones animæ; iis e contrario ad integritatem denuo reductis, integræ iterum redduntur actiones animæ. Quare in explicanda hac delirii ſpecie primario quoque ſubjectum & vitia corporis eruenda & conſideranda erunt.

§. XIII.

Præcipua præſentis nec non cujusvis eſſentialis maniæ ſedes in cerebro & præcipue in membranis ſive meningibus ejusdem quærenda eſt, licet reliquæ quoque partes membranaceæ, nervoſæ & cunctæ aliæ ob conſenſum a labe non immunes deprehendantur. Meninges enim cerebrum & omnes nervos comitantur, involvunt & idem ſuo motu iuxta illuſtr. Dn. PRÆSID. *in Phyſiol.* & SANTORINVM *in Tractat. de ſtructura & motu fibræ* §. 24. præſtant in fluidum cerebri ac cor in ſanguinem. Dura præcipue meninx ex Baglivii ſententia, alterum quaſi cor ſolidum & validum conſtituit. *In ſpecimine* enim *de Fibra motrice p. 282.* inquit: *Sicuti cor inſtar machinæ compreſſoriæ exprimit, & ad remotas partes juxta ſingulorum neceſſitatem cum debito celeritatis momento propellit ſanguinem; Ita dura quoque mater per cerebri ſubſtantiam intus foriſque miro artificio propagata; ad inſtar fortiſſimi elateris, & compreſſoriæ machinæ, a glandulis corticalibus fluidum nerveum continuo exprimit, & in medullares cerebri partes inſinuando impreſſo velociſſimo motu, ictu oculi*

in

in omnes partes tranſmittit. Hinc iuxta eund. *ſpec. cit. p.* 287. & illuſtr. DN: PRAESID. *in Conſultat. Tom. VI. D. 1. C. 3. it. Tom. V. D. 1. C. 1. &c.* maniæ, melancholiæ, epilepſiæ, & ſimilium morborum capitis eſſentialium ſedes in meningibus præſertim dura, ceu maximo humani corporis elatere, a naturali ſtatu recedentibus recte ſtatuitur, uti hoc in ſequentibus prolixiori demonſtratione confirmabitur.

§. XIV.

Verum enim vero non ſubiectum ſolummodo ſed cauſas quoque proximiores & remotiores rimari & cognoſcere convenit. Proximam conſiſtere arbitror in motu ſeu circulo & influxu ſanguinis & fluidi nervei per cerebrum & meninges irregulari, impetuoſo, & ex parte impedito. *Cerebrum enim humanum ita* differente WEDELIO *Pathol. gen. Sect. 3. cap. 9. æmulatur horologium ſubtiliſſimum, in quo ſi omnia legitimo gaudent motu. ſi obſervatur iuſtus ordo temporis, & proportionis, bene res habet. Sed ſi vel rotula exorbitet, confuſo machina turbine movetur. Sic etiam poſita iuſta temperie, iuſta conformatione pororum, ſenſus ſibi conſtant: ſin minus excentricitatem facile patitur intellectus idque variis modis &c.*

§. XV.

Memoratam motus depravationem & irregularitatem a duplici labe, altera in ſolidis, altera in fluidis partibus reſidente pendere, deprehendimus. In ſolidis præſertim membranis & meningibus nimia ſiccitas, morbifica ſtrictura, & elater inſolitus; In fluidis vero defectus ſeri blandi gelatinoſi, & concentrata atque exaltata acrimonia ſalino - ſulphurea biliosa vel ſubinde quoque bilioſo-acida a veteribus atra bilis

dicta obſervantur. Hinc neceſſario accidit, ut membranæ præcipue meninges exſiccatæ, excedenter elaſticæ ac ſenſibiles ab acribus humoribus pauco ſero blando dilutis irritatæ fortius ſeſe conſtringant, criſpentur, & hac ratione fluida præprimis ſanguinem acrem, calidum & volatiliorem, nec non fluidum nerveum igneæ in hoc ſtatu ferme indolis, partim in motum citatiorem & circulum irregularem per vaſa Cerebri & univerſi corporis cogant, & coniiciant, partim ob vaſorum coanguſtationem in circulo impediant, & hac ratione non tantummodo lenioribus ſtaſibus inflammatoriis in meningibus anſam ſuggerant, ſed omne quoque motuum æquilibrium, & rectæ ratiocinationis actus tam diu turbent, donec præternaturali meningum tenſione ac criſpatura remittente, fluidis circulantibus denuo meandi & remeandi libertas concedatur *conf. Illuſtr.* DN. PRAES. *in Med. Conſult.* DN. D. JACOB. STVVEN *in Diſſert. de Phrenitid.* §. 17. & ſæpius laudatus BAGLIV. *Spec. de fibra motr. p. m. 409. & 411.*

§. XVI.

De adſerti veritate varia imprimis ſequentia ab obſervatione deſumta teſtantur 1) Superveniente & repetente paroxyſmo furibundo præſertim vehementiori, ſe- & excerctiones in glandulis &c. maxima ex parte ob fortiorem duræ meningis & quarumvis annexarum membranarum criſpaturam, & contractionem ſupprimuntur, imo inſtans delirium ſecretionis humorum v. g. Salivæ ſudoris, urinæ &c. imminutiones præſagiunt; Reſtitutæ contra ſecretionum libertati delirii finis ſuccedit, manifeſto indicio, fibras iterum molleſcere & relaxari. 2) Sub prima paroxyſmi maniaci invaſione, cutis con-

ſtricta inæqualis redditur, & anſerina, uti hoc mihi ipſi in maniaco pariter atque melancholica obſervare contigit. 3) Pulſus ordinario in maniacis præſertim in furoris exacerbatione magnus & celer, & non raro ſerrinus atque durus deprehenditur; prior ſemper auctum ſolidorum ac fluidorum motum, poſterior vero vitium in partibus membranoſis ac nerveis indicat. 4) Facies in paroxyſmo ob violentam laticis ſanguinei propulſionem ad peripheriam, rubicunda, & ſanorum fere ſimilis, extra paroxyſmum vero macilenta & auſtera, atque totus corporis habitus, ſiccus denſus ac ſqualidus exiſtit 5) Sanguis vena emiſſus teſte WEDELIO *in Pathol. gen. p. 601.* & *ſpecial. pag. 16.* interdum ne micam ſeri exhibet & colorem offert cinnabarinum; rarius ſerum copioſum ſangvini ex atro rubicundo circumfuſum notatur. 6) Tantum in maniacis robur eſt, ut ſubinde vix aliquot viri robuſti unico deliranti coercendo ſufficiant. Robur autem & muſculorum contractio, uti ex phyſiologicis diſcendum eſt (conf. *Illuſtr.* DN. PRAESES *in Phyſiol. l. c.*) a validiori humorum influxu & ſolidorum duritie, tono & contractione fortiori dependent. Noto hinc notius eſt, homines mollioribus fibris præditos, minori: durioribus contra donatos, maiori gaudere robore. 7) Deliria maniaca multos perſæpe annos durant, imo haud citius nonnunquam, quam vita deſinunt. Pertinax hæc duratio itidem de ſicco denſo, ſtricto & compacto habitu teſtimonium adfert. Niſi enim eiusmodi ſolidorum & præcipue membranarum eſſet conditio, humores volatiliores & ſpiritus fere ignei facillime intra breve temporis ſpatium, tranſpirando conſumerentur: quod tamen ſub hoc ſtatu neutiquam contingit. 8) Vigi-

liæ diutius protractæ frequentiſſime in delirium deſinunt, & præſentes ſemper fortem in ſolidis adeſſe criſpaturam, indicant. confer. BAGLIV. *loc cit. p. m. 318.* 9) Subiecta cholerica vel cholerico - melancholica, habitu corporis ſicciori, textura fibrarum ſenſibiliori & ſanguine volatiliori, acriori & bilioſo pauco ſero diluto prædita, facilius atque frequentius mania corripiuntur. Magis quoque eidem obnoxii ſunt homines conſtantis ætatis, & ſenes. E contrario in infantibus, quorum humores adhuc ſufficienti, blando ac dulci ſero temperati, & partes ſolidæ laxiores & humidiores ſunt, nec non in fœminis ab cauſam eandem eſſentiales maniæ rarius occurrunt, Conſenſuales vero in poſterioribus ob menſium aut lochiorum obſtructionem frequentius notantur. conf. *Illuſtr.* DN. PRAESES. *in Med. conſult. T. II. Dec. 3. caſ. 3.* FORESTVS *L. X. obſervat. 25. de morbis Cerebri.* SENNERTVS *lib. IV. Prax. P. II. cap. 3.* SCHENCKIVS. *in obſeruat. XL.* &c. 10) Maiori itidem præ aliis diſpoſitione gaudere cenſentur, qui ſtudiis profundioribus, maxime nocturnis, curis & vigiliis frequentius ſupra modum protractis cerebrum, meninges aliasque membranas ſicca arida atque dura reddunt, & hac ratione ſtricturis præter naturalibus anſam præbent. In hiſce enim ſemper ſuſcepta poſt obitum ſectione dura mater aliæque membranæ maiorem ſolito duritiem oſtendunt, & ſiccitatem. 11) Qui ſicco capite & corpore nec non tenſis meningibus præditi ſunt, annotante BAGLIV. *Lib. cit. pag. 411.* velociſſima utplurimum gaudent cogitatione, atque acutis ſenſibus, & ideis conceptis ob ſiccitatem fixius inhærent. 12) Mora diuturnior ſub radiis ſolaribus, præſertim diebus canicularibus concentrando acrimoniam bilioſam & magis exſiccando fibras, vel

primæ

primæ maniæ geneſi occaſionem ſubminiſtrat, vel paroxyſmum revocat, conf. TIMAEVS a Güldenklee *in Reſponſis Medicis pag.64* 13) Alimenta acria, aromatica, nimis ſalſa, nec non potulenta calida, ſpirituoſa, vinoſa, præprimis abuſus vini aduſti, fumi tabaci, aliaque exſiccantia, commoventia & irritantia, nec non iracundia fortior atque frequentior, amor inſanus, terror, vigiliæ diutius protractæ, abuſus veneris, & exorbitans eiusdem deſiderium, ebrietas gravior, excretiones præprimis partium acriorum bilioſarum ſuppreſſæ, & plura huius generis alia, partim exſiccando ac vellicando, partim deturpando ſyſtaſin & dulcedinem ſanguinis &c. ad delirii maniaci geneſin, augmentum & reductionem multum conferunt. 14) Producunt in diſpoſitis & augent delirium maniacum, veſicantia, fortiora ſudorifera, diuretica, purgantia, & alia eiusmodi medicamenta calida, acria & exagitantia. Efficiunt enim, ut ſolida irritata & exſiccata tenſione nimia & criſpatura ſua fluidorum reſiſtentiam ſuperent, eademque in motum irregularem & impetuoſum adigant. Specialius quoque confectionis anacardinæ, opii, croci, nec non hyoſciami exhibitionem maniam invitaſſe, annotatum eſt, vid. WEDEL. *Pathol. General. Sect. III. Cap. 9. p. 592.* COELIVS AVRELIAN. *Lib. I. De morbis acutis Cap. 17.* RAMAZINI *De morbis artificum cap. 20.* ACTA VRATISL. *anno 1732. Menſ. Novembr.* Art. 12. 15) Febribus ardentibus quandoque annotante WEDELIO *Pathol. Gen. p. 601.* vel mania vel melancholia ſuccedit. Haud raro itidem anſam præbent gravior capitis refrigeratio, tinea, ſcabies, podagra retropulſæ, fluor albus intempeſtive ſuppreſſus, ulcera inveterata clauſa, fonticuli ob negligentiam exſiccati & conſolidati, nec non epilepſia, philtra, & alia, quæ humores acres reddunt &

irri-

irritando ſpaſticas ſolidorum contractiones pariunt. 16) Solantur ac iuvant maniacos V. S. emollientia, antiſpaſmodica, refrigerentia, temperantia, diluentia, præcipitantia & ſimilia, quæ acrimoniam bilioſam corrigunt ſpaſmos mitigant, & ſerum reſtituunt. 17) Rariſſimum præterea ſenſuum, videlicet viſus, auditus, guſtus & olfactus in ægro noſtro augmentum planum & inſigne teſtimonium ſuppeditat. Quo maior enim teſtibus ratione & experientia fibrarum ſiccitas, tenſio, ſtrictura & teneritudo eſt, eo major quoque adeſt ſenſibilitas & vice verſa, 18) Dura meninx mania extinctorum obſervante BAGLIVIO *Lib. cit. Corol. 10. p. 288.* Inſtituta poſt mortem ſectione inſtar tabulæ dura & exſiccata pene eſt, 19) quævis denique ſymptomata (v. g. robur inſolitum, frigoris patientia, vigiliæ pertinaces, furor & perturbatio ratiocinationis, delirii duratio, ſenſuum externorum incrementum &c.) ex memorata cauſa, videlicet ex interna meningum præſertim duræ criſpatura & conſtrictione inflammatoria & acrimonia ſalino ſulphurea ſeu bilioſa concentrata & exaltata, nunc ſola nunc acido mixta & ab his pendente motu irregulari impetuoſo & ex parte impedito plane & evidenter deduci poſſunt.

§. XVII.

Per hactenus dicta primarias eſſentialis delirii maniaci cauſas ſatis ſuperque probatas, nec minus ad liquidum perductum cenſeo, ægrum noſtrum ſimili maniæ ſpecie laboraſſe. Præcipua enim phœnomena & circumſtantiæ in caſu enarrato annotantur, quæ ſpaſmodicam ejusmodi meningum &c. ſtricturam cum acri bilioſa humorum indole adfuiſſe indicant. Homo enim fuit temperamenti cholerici, parum bibit,

bibit, membranas natura ſiccas abuſu tabaci, vigiliis, ſtudiis profundioribus, præſertim nocturnis magis exſiccavit, ideoque ad conſtrictiones ſpaſmodicas diſpoſuit; Symbolum contulerunt diſpoſitionemque deduxerunt in actum, fortior iracundia, & ſub hac vini adulti copioſior ingurgitatio; malum deinceps imprudentis medicaſtri cura gravius fuit redditum; uſurpata enim fuerunt, ut ex hiſtorica caſus relatione patet, medicamenta acria, aromatica, ſpirituoſa, ſudorifera, purgantia & alia, quæ ſanguinem ſero blando magis depauperando, acrimoniam bilioſam expandendo ac commovendo, ſiccitatem & ſtricturas membranarum ſpaſmodicas & uno verbo cauſam immediatam proximiorem ad majora perduxerunt incrementa, atque malum, ut ex ſenſuum præprimis augmento eluceſcit, exacerbarunt.

§. XVIII.

Confirmatis potioribus, ad ætiologiam ſpectantibus nunc cauſæ remotiores occaſionales fuſius quoque referendæ eſſent. Verum cum plurimæ harum in præcedentibus præſertim in §. XVI. recenſitæ ſint, de reliquis magis ad aliarum quam præſentis ſpeciei productionem facientibus, parum erimus ſolliciti. In præſenti enim hanc ſolam non alias enucleare animus fuit. Quare paucis adhuc adduxiſſe ſufficiat, præter cauſas memoratas occaſionem ſubinde præbuiſſe ictum fulminis, vid. SCALIGER *Exercit. 13.* Vinum fulmine tactum, gelatum, & ad priorem ſtatum reductum confer. SENECA *quæſt. natur. cap. 53. & Lib. VI. Cap. 1.* Terræ motum, BAGLIV *Tr. de terræ motu Romano p. 537.* Suppreſſionem menſium, lochiorum, hæmorrhoidum, hæmorrhagiæ narium, obſtructionem lienis, malum hypochondriacum, hyſtericum, & ſimilia.

§. XIX

§. XIX.

Vltimo ratione prognoſeos memorandum venit, nullam deſipientiam juxta GALENVM *Lib. VI.* §. 53. & FORESTVM *Lib. X. obſerv. 21.* ſecuram, atque omnes membranarum & meningum morbos & conſequenter quoque adfectus maniacos eſſentiales graves & curatu difficiles eſſe. Siquidem *mania hæreditaria nunquam, adſcititia incipiens difficile, inveterata vix ac ne vix quidem curatur, & plerumque usque ad mortem X. XX. imo XXX. annos quandoque perdurat.* SMITZ. *Compend. Prax. Med. p. 305.* SENNERTVS, *Praxeos lib. I. P. II. cap. 15.* Sympathica ſeu Conſenſualis vero facilius ſolvitur. Deliria enim eſſentiali cerebri labe evenientia graviora per conſenſum talibus. WEDEL. *Pathol. general. p. 590.* Quando memoria ſimul læſa eſt, longe gravior eſt, & magis vel minus fere incurabilis; *Idem. l. c.* Tutior quoque obſervante Hippocr. inſania cenſetur, quæ cum riſu fit, peior quæ dato ſtudio. LOMMIVS *Obſevat. Medicin. p. 66.*

§. XX.

Melancholia & per conſequens quoque Mania interdum mutatur in epilepſiam & contra HIPPOCR. *Lib. VI. Epidem. Sect. VII.* GALENVS *Lib. III. de Loc. affect. cap. VII.* ſed *peſſima* iuxta DVRETVM *fol.* 378. *epigeneſis convulſio conſectaria inſaniæ.* Minus itidem tuta iudicantur ulcera in facie & pedibus orta, aut proſtrata penitus appetentia LOMMIVS l. c. Salutem contra iuxta eundem promittunt (magis tamen pro meo iudicio in conſenſuali quam eſſentiali) fuſi menſes aut hæmorrhoides aut natæ varices. Bonum quoque ſomnum placidum, qui delirii vacuitatem adfert, ſupervenire, HIPPOC. *Lib. II. aphor. II.* Nec minus ſalutis ſpes micat, ſucceden-

cedente alvi fluxu, qui teſtante BAGLIV. *Tract. de fibra motr. p. 257. in morbis capitis bona eſt, ratione ſigni & cauſæ: cauſæ nempe, quia educitur portio morboſæ materiæ; ratione ſigni, indicat enim laxari jam, molleſcere, & elongari ſolida interna tenſa, criſpata & convulſa, atque fluidis filtrandis liberum præbere tranſitum &c.*

§. XXI.

Perluſtratis notatu dignis Pathologicis curatio nunc pertractanda reſtat. In ea ſi rationaliter, ut convenit, procedere placet, proſpiciendum erit, ut ideæ peregrinæ & phantaſticæ deleantur, & motus impetuoſior, irregularis atque impeditus, procurata naturali fibrarum laxitate & convenienti ſanguinis & fluidi nervei ſyſtaſi & dulcedine ad priſtinam libertatem ac ordinem reducatur. Prior indicatio malo exiſtente adhuc curabili, obtinetur per grata amicorum colloquia, ſeu placidos ſermones juxta inſanientis animum & conditionem, præſertim decreſcente furore prudenter inſtitutos, congruas perſuaſiones, mutationes aeris & ſuſceptas peregrinationes; hiſce non ſufficientibus, furor objurgationibus & realibus quandoque caſtigationibus, verberibus videlicet, incarceratione &c. infringendus eſt. Haud negligendæ quoque erunt callidæ deceptiones, quippe quæ non raro variis teſtantibus obſervationibus peruerſas atque fixas ideas funditus exſtirparunt. Sic referente TRALLIANO *Lib. I. cap. 17.* medicus quendam, qui ſibi caput amputatum eſſe putabat, curavit impoſito repente capiti ipſius plumbeo pileo ut gravitatem ſentiens, caput ſe recepiſſe putaret, gaviſusque ſit plurimum, atque ideo vana imaginatione liberatus. Alius qui ſe cornua geſtare autumabat, capiti

cervinis cornubus alligatis, ſerraque reſectis & oſtenſis inſania liberatus eſt, vid. SENNERTVS *Inſtit. Medic. p. 332.* Præſtabit denique in ſubſidium vocare Muſicam, quippe quæ in curandis animi adfectibus & deliriis mitigandis mira efficacia gaudet. *In Muſica enim tam vocali quam inſtrumentali, teſte* QVERCETANO *Part. Diæt. p. 206. tam exacta eſt numerorum, rythmorum atque proportionum concordia, ut nihil ſit, quod magis animum permoveat & recreet, nihil quod per aures ſuaviter diverberatas magis illam afficiat atque oblectet, quam concentus & exactæ proportiones &c.* Conf. SCALIG. *Exercit. 185.* KIRCHERVS *in Arte Magnet. & Phonurg.* BAGLIV *de morb. ſucceſſ. cap. XVI. p. 390.* &c.

§. XXII.

Præter hæc in uſum vocanda remedia chirurgica pharmaceutica & diætetica, & quævis ex iisdem ſeligenda ſunt, quæ ſerum gelatinoſum dulce ac blandum reſtituunt, acrimoniam corrigunt & ſolida nimis ſicca & ſpaſtice conſtricta humectant atque relaxant. In hunc finem commendatur largior & repetita V. S. vel in fronte, temporibus & ſub lingua, vel tutius & pari efficacia in brachio & pede inſtituta. Hac enim ſolidorum criſpatura citiſſime ſolvitur, eademque confirmante PLATERO multi ab inſania liberati fuerunt. Interdum quoque utrorum temporum arteriotomiam admodum profuiſſe obſervatum eſt. Vid. EPHEMERIDES *Nat. Cur. Decad. III. annotat. 4.* ARETÆVS *l. c.* cucurbitulas vertici admovendas ſuadet; & alii ſanguiſugas lobis auricularum, vel in diſpoſitis & molimina ad eruptionem ſentientibus vaſis hæmorrhoidalibus applicant. Magni itidem

dem uſus a quibusdam cenſentur veſicatoria, vel nuchæ vel vertici ipſi raſo impoſita. Verum hæc poſteriora in præſenti ſpecie, in qua cum inſigni ſolidorum ſiccitate & ſtrictura, acris bilioſa humorum indoles conjuncta eſt, plus nocent quam proſunt, conf. WILLIS: *Pharm. rat. P. 2. Sect. 3. cap. 3.* BAGLIV. *in animadverſ. in Pract. nov.* §. *3. 4.* &c.

§. XXIII.

Ex Pharmacevticis quandoque fortiora emetica & purgantia præprimis helleborata impuram in primis viis latentem mineram eliminando, & fibris membranarum ſpecifice tenſis alium motum atque oſcillationem imprimendo, profuerunt. An vero in præſenti quoque ſpecie, in qua major ſiccitas deprehenditur, & minor vel nulla impuritatum copioſiorum in ventriculo & inteſtinis ſuſpicio adeſt, conducant? merito dubitare licet. Tutius hinc pro meo judicio ommittuntur quam exhibentur: Quidquid enim partium ſiccitatem criſpaturam, & ſeri temperantis in fluidis acribus concentratis, exaltatis, & quaſi igneis defectum auget, nunquam in hujusmodi ſtatu uſurpandum eſt, ideoque ex eodem fundamento omni cura vitanda & arcenda erunt quævis calida exagitantia, fortiora ſudorifera, diuretica calidiora, acria, aromatica, cephalica ſtricte ſic dicta, caſtorina, ſalia volatilia, & fixa amara, ſpiritus volatiles urinoſi & ardentes, & quævis ea in quibus principium ſalino ſulphureum tam fixum quam volatile prædominium obtinet.

§. XXIV.

Certius auxilium ſpondent balnea univerſalia & particularia, ut pediluvia ex aqua tepida vel ſola vel cum minori lactis quantitate mixta & ſpeciebus emollientibus v. g. rad. alth

lil. alb., herb. & Fl. malvæ, chamomil. vulg., meliloth. flor. ſambuc. furfuribus triticeis, & huius naturæ aliis præparata: *Laxatis enim* juxta BAGLIVIUM *ſpecim. cit. p. 256. productisque fibris in partibus madefactis ex mechanica neceſſitate conſenſus, & legum impulſus laxari oportet & leniri, producique fibras interiores contractas, criſpatas & quaſi inflammatas, ita ut liber pateat tranſitus fluidis, proindeque minuatur delirium.* An ſpongia emolliente decocto impraegnata ac denuo expreſſa vertici impoſita (ut ex hiſtoria caſus patet) in quovis ejusmodi delirante tuto & cum fructu applicari queat, ulteriore & repetita obſervatione indagandum erit. Citiſſime pro meo judicio hac ratione meningum ſtrictura relaxari poteſt. Cavendum tamen ne abuſu tonus nimis deſtruatur, & inducta excedente atonia adfectus ſoporoſi invitentur. Similis fere efficaciæ cenſentur clyſmata ex emollientibus memoratis, & addito oleo lini, amygdal. dulc. &c. parata & ano injecta; conſenſualiter enim æque ac balnea meningum criſpaturas minuunt. Externis hiſce emollientibus interna jungenda v, g. ſperm. ceti vel pulveribus additum, vel cum oleo amygdal. dulc. expreſſ. aut juſculis avenaceis cum chamomill. coctis mixtum, & juſcula alia gelatinoſa, malva, violis, ſem. lin. &c. temperata, aliaque in ſequentibus recenſenda.

§. XXV.

Selectiora itidem & expertiſſimæ virtutis judicantur, quæ temperando bilioſam corrigunt acrimoniam & priſtinam dulcedinem ac ſyſtaſin humorum reſtituunt. Ex horum cenſu ſunt (1 temperantia nitroſa & nitroſæ indolis v. g. lap. prunellæ, nitrum antimoniatum, nitrum ammoniacal. WEDELII vel

vel potui ordinario indita vel pulveribus doſi largiori admixta, eſſentia & decoctum anagall. purpur, &c. conf. ROLFINC. *in ord. & med. comm.* &c. 2) Acidula v. g. ſpiritus nitri, ſalis, vitrioli dulcificatus, liquor. anodyn. illuſtr. Dni. PRÆSIDIS, clyſſ. antim. ſulphur., tincturæ acidulæ v. g. bellidis, roſar. rubr., violarum, borraginis, bugloſſ. papav. rhœados, ligni ſantal rubr., ſuccus citri, tinctura corall. cum ſuco citri aut pomorum Borſtorff. parata, ſal acetoſell. cremor & cryſtall, tartari, ſyrup. rib. berber, acetoſitatis citri &c. 3) Diluentia refrigerantia ut decoct. hord. cum radice gram. ſcorzon. & C. C, ſerum lactis a parte caſeoſa mediante ſucco citri aut cremore vel cryſtallis tartari pulveriſat. ſeparatum, aquæ acidulæ miner. præſertim cum lacte aſinino vel vaccino mixtæ, aqua ſimplex pura ac levis loco potus ordinarii adhibita, it. Potiunculæ ex aquis deſtillatis temperantibus v. g. aqua acaciæ, ceraſ. nigr., nymph., endiviæ, lactucæ, fragor. borraginis, bugloſſ. flor. hepat. nobil. anagall. purp. &c. cum nitro, præcipitantibus & ſyrupis acidis concinnatæ, 4) Obtundentia gelatinoſa & ſulphurea temperata ut emulſiones ex aquis prædictis cum ſeminibus quatuor frigidis maj. & min. cannabis papav. albi, amygdal. dulc. pini &c. Ptiſanæ, gelatinæ C. C. eboris, crurum vitulin. cum avena excorticata, paſſul. min. & cort. citri, juſcula pullorum gallinarum, carnium vitulin. cum vel ſine herba endiviæ, borrag. bugloſſ. cichor. &c. it. Cinnabarina ut Cinnab. nativ: antimon: & factitia, C. C. ſine igne ſola tritura paratum, terra ſigill. alb. &c. 5) Præcipitantia terrea parciori tamen doſi exhibita, ne ſiccitatem humi-

dum nimis abſorbendo augeant v. g. lap. cancr. citrat. conch. ppt. mater. perl. chelæ cancr. ppt. corall. rubr. ppta. &c.

§. XXVI.

Hiſce quandoque lenientia aut leniora laxantia ſunt interponenda, præſertim ſi patiens clyſteres admittere renuat, partim ut ſaburra in primis viis ſucceſſive collecta, blande eliminetur, partim ut neceſſaria alvi libertas conſtanter ſervetur. Præſtantiora ac tutiora ſunt Decoctum prunorum laxativum cum fol. ſenn. mann. rhabarb. tamarind. paſſul. rad. polypod., infuſ. rhabarb. & mann. cum aqua fumar. cichor. cremor. & cryſtall. tartari, ſerum lact. tamarind. pulvis mechoacann., ſyrupus de cichor. cum rhabarb. ſyrup. de manna.

§. XXVII.

Opiata magni a quibusdam in hujusmodi adfectibus, præprimis ad ſomnum conciliandum, æſtimata plane arcenda judico. Expanſiva enim ſua operatione humores magis rarefaciunt, ideoque plus nocent quam proſunt; *Errant*, inquit HELMONTIVS *Lib. de Lithiaſi*, *inſigniter qui maniam opiatis compeſcere ſatagunt*, *cum omne opiatum ſit in ſe amens.* Conf. illuſtr. PRÆSES *in Pathol. p. 272. ſeqv.* & RAMAZINI *Diatrib. de morb. artiſic. cap. 20.* COELIVS AVREL. *Lib. I. de morbis acut. cap. 17.* Noxii itidem effectus ſunt vulgo commendata epithemata frontal. refrigerantia; quandoquidem, ſi frigore actuali gaudent, non ſolum tranſpirationem periphericam in capite impediunt, ſed membranarum quoque criſpaturas augent.

§. XXVIII.

Ad falſa denique, dubia, & minus ſelecta releganda erunt

erunt ſanguis aſini ex venis poſt aures emiſſus panno linteo mundo exceptus & denique mediante infuſione cum aqua anagall. exhibitus, caput & cerebrum arietis venerem nondum experti, corium capitis humani pro cucupha, mus aſſatus &c. nec non amuleta ex rad. bryon. & eryng. aut lap. Lazzuli, armen. chelidon. ruff. & hujus farinæ alia, quæ apud MACASIVM *in Prompt. Mater. Medic. p. 605. ſqq.* & hinc inde apud alios commendata occurrunt.

§. XXIX.

Vltimo congruum Diætæ regimen profligandæ maniæ ſubvenire debet, ideoque curandum, ut æger in aere puro ſubtili ac temperato, plus tamen ad frigidum quam calidum inclinante degat, & cibo tenuiori, temperante & gelatinoſo, juſculis avenaceis, hordeaceis, pomis Borſtorffian. cum paſſulis coctis, carne vitulina &c. nec non potu tenuiori utatur; omni prætera ſtudio ſe - & excretionum libertas, ſomnus & animi tranquillitas procuranda, & quævis ea, quantum poſſibile, arcenda ſunt, quæ ulteriorem fomitem malo ſubminiſtrare valent.

TANTVM.

Ingenii

INgenii dotes, munera rara FISCHERE
Commonſtras tandem pagina docta ſatis,
Gratulor. Et porro DOMINVS Tua cœpta ſecundet,
Sic venit ſubito dulcis & amplus honor.

Paucis hiſce Clariſſimo ac Prænobiliſſimo Dn. CANDIDATO *amico ſuo longe honoratiſſimo gratulari voluit immo debuit*

J. A. HANNESEN
L. L. C.